

YARDIMCI İŞLERDE ASIL İŞVEREN ALT İŞVEREN İLİŞKİSİ KURULMASI

1. ASIL İŞ VE YARDIMCI İŞ KAVRAMLARI

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2 nci maddesinin 6 ncı fıkrasına yer alan düzenlemeye göre, "Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin **yardımcı işlerinde** veya **asıl işin bir bölümünde** işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren - alt işveren ilişkisi denir.

Alt İşverenlik Yönetmeliğinin 3 üncü maddesinin c bendi uyarınca, işyerinde mal ve hizmet üretiminin esasını oluşturan iş asıl iş olarak tanımlanmıştır. Asıl iş, işyerine/işletmeye gerçek karakterini veren üretim biçimidir.

Alt İşveren Yönetmeliğinin madde 3 üncü maddesinin g bendinde ise "yardımcı iş", "İşyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber doğrudan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan iştir." şeklinde tanımlanmıştır.

Öğretide, yardımcı iş, üretimin zorunlu unsuru olmamakla birlikte işin görülmesini kolaylaştıran ya da destek olan veyahut işyeri ortamının tertip ve düzenine ilişkin olarak yerine getirilen işler olarak tanımlanmaktadır.¹

Bir işin yardımcı iş olup olmadığı hem işin niteliği hem de işyerinin veya işletmenin faaliyetiyle ilgili bir konudur. Temel ölçüt, işyeri veya işletmenin faaliyet alanının ne olduğudur. Yardımcı işlerin neler olduğu işyerinde görülen işin niteliğine göre değişmektedir.

2. YARDIMCI İŞLERİN ALT İŞVERENE VERİLMESİ

Mevzuatta yardımcı işlerin alt işverene verilmesinde herhangi bir koşul ve sınırlayıcı hüküm bulunmamaktadır. İşyerinde mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işler herhangi bir kısıtlama olmadan alt işverene verilebilir.

Dolayısıyla yardımcı işlerin başka bir işverene gördürülmesi amacıyla asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulması mümkündür.

¹ Nuri Çelik, Nurşen Canıklıoğlu, Talat Canbolat, Ercüment Özkaraca, İş Hukuku Dersleri, Beta Yayınevi Yenilenmiş 35. Bası, s.111, Dipnot 142,

"Yardımcı iş, ilgili asıl işverenin gerçek üretim sürecinde yer almayan ama onu ve onda çalışan personelin kimi ihtiyaçlarının tatminini hedefleyen, asıl işle bağlantılı, yan- destekleyici nitelikteki faaliyetlerdir. Bunun alt işverene verilebilmesi için, işletme ve işin gereği olarak verilmesi yahut teknolojik uzmanlık gerektirmesi nedeniyle verilmesi gibi bir koşul aranmaz. Yardımcı iş kavramını, mutlaka üretime ilişkin olan ve fakat ikinci planda kalan işler biçiminde tanımlayarak daha dar bir alana özgüleyenler de vardır. Bir işyerinin asıl ve yan işinin ne olduğu, her bir işyeri için farklılık gösterebileceğinden, her bir somut işyeri için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. "Ercan Akyığıt, İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Alt İşverenlik (Taşeronluk İlişkisi) Seçkin Yayınları, Ankara S.41,42

Yardımcı işlerin alt işverene verilmesi için Kanunda özel bir düzenleme yapılmadığına göre bu işlerin alt işverence yerine getirilmesi için kurulan asıl işveren alt işveren ilişkisi muvazaalı olmadıkça, Kanuna uygun olacaktır. Yardımcı işlerin bölünerek alt işverene verilmesine de bir engel bulunmamaktadır. ²

Yardımcı işler bakımından önemli olan husus, söz konusu işlerin üretim organizasyonu içinde yer almamaları, asıl işe bağımlı olmaları ve bu nedenle asıl iş devam ettikçe ihtiyaç duyulan işlerden olmalarıdır. ³

Öğretide, yardımcı işlerin; doğrudan üretimle ilişkisi olmayan veya üretim sürecinin içinde doğrudan bulunmayan, bu anlamda nitelik olarak asıl işten farklılık arz eden ancak üretimle dolaylı ilişki içinde olan işler olduğu savunulmaktadır. ⁴

Yardımcı işlerin alt işverene devri için işletmenin ve işin gereği teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektirme koşulu aranmaz.

Yardımcı işler niteliği gereği asıl işle doğrudan ilgisi olmayan ve ayrı bir uzmanlık isteyen işlerdendir. Bu nedenle kanun koyucu asıl işte olduğu gibi yardımcı işlerde de ayrıca bir uzmanlık ölçütü aramaya gerek duymamıştır. ⁵

Öğretide yardımcı işlerin bir bütün olarak alt işverene verilmesinin de zorunlu olmadığı belirtilmektedir. ⁶

Örneğin işyerindeki dış güvenliğin alt işverene verilmesi buna karşılık kritik bölgelerin güvenliğinin işverenin kendi işçileriyle yerine getirilmesi mümkündür. Aynı şekilde, işverenin bir işyerindeki yemek işinin kendi işçileriyle diğer bir işyerindeki yemek işlerinin de alt işverene verilmek suretiyle yerine getirilmesi mümkündür. ⁷

² Y.22.HD.22.01.2018, E.2017/45868, K.2018/959

³ "Asıl iş, mal ve hizmet üretiminin esasını oluşturan iştir ve bu iş doğrudan üretim organizasyonu içinde yer alır ve üretimin zorunlu unsurudur. Asıl işverenin faaliyet alanına göre belirlenir. Yardımcı iş, işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber, doğrudan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan, ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan iştir." Y.9.HD.13.11.2017, E. 2017/18039, K. 2016/29641

⁴ İbrahim Aydın, Türk İş Hukukunda Alt İşveren (Faşeron) İlişkisi ve Muvazaa Sorunu, Seçkin Yayınları, İbrahim Aydın, s.210

⁵ A.g.e.s.209

⁶ Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, Ercüment Özkaraca, İş Hukuku Dersleri, Beta Yayınevi Yenilenmiş 35. Bası, s.111, Ömer Ekmekçi, Esra Yiğit, Bireysel İş Hukuku Dersleri, Onikilevha Yayınları, 1.Baskı, s.109

⁷ Ömer Ekmekçi, Esra Yiğit, Bireysel İş Hukuku Dersleri, Onikilevha Yayınları, 1.Baskı, s.109

Buna karşın, bir başka işverene ait işyerinde bir iş alınmış olmakla birlikte, iş yalnızca uzmanlık gerektirmeyip işverene teslim edilmekle bitmiş olan anahtar teslimi bir iş ise, örneğin bir işyerinin muhasebesinin, bir bilgisayar yazılımı şirketi tarafından bilgisayar sistemine göre düzenlenmesi, bir doküma fabrikasına yeni doküma tezgahlarının montajı, bir et ve mamulleri tesisinin soğutma ünitesinin yapılması veya bir konserve fabrikasının buhar kazanının montajı ve işletmeye alınarak teslimi gibi işlerden ise, İş Kanunu'nun ikinci maddesi kapsamında bir alt işverenlik ilişkisi söz konusu olmaz.⁸

3. YARGITAY UYGULAMASINA GÖRE ALT İŞVERENLİK İLİŞKİSİ KURULABİLECEK YARDIMCI İŞLER

Yargıtay uygulamasına göre, muvazaa oluşturmamak kaydıyla bir koşul ve sınırlama olmaksızın yardımcı işler alt işverene verilebilirler.

Yardımcı işin alt işverene verilebilmesi için teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektirmesi gibi bir koşul söz konusu olmadığı gibi, yardımcı işlerin bölünerek alt işverene verilmesine de engel bulunmamaktadır.⁹

Yargıtay göre, yardımcı işin bir kısmının alt işverene verilmesi de mümkün olup, hizmet alımı yapılan yardımcı işte hem asıl işverenin hem de alt işveren işçisinin çalışması asıl işveren-alt işveren ilişkisinin geçerliliğine hanel getirmez.¹⁰

Doğrudan üretim organizasyonu içinde yer almayan yükleme, boşaltma, temizlik, güvenlik, yemek hizmetleri, odacılık ve çay hizmetleri, personel taşıma, teknik bakım gibi işyerinde yürütülen mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde herhangi bir sınırlama olmaksızın asıl işveren alt işveren ilişkisi kurulabilir.¹¹

Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesine göre, örneğin dağıtım, pazarlama ürünlerinin torbalanması ve paketlenmesi, tahmil ve tahliye, kurye işleri, kreş hizmetleri yardımcı iş sayılır. Aynı şekilde Yargıtay 22 nci Hukuk Dairesine (Kapatılan) göre, elektrik arıza, onarım ve bakım, hastanenin bilgi işlem ve otomasyon hizmetleri yardımcı iş niteliğindedir.¹²

Yine uygulamada bahçe düzenleme, lojistik, bordro tanzimi, iş sağlığı ve güvenliği işleri yardımcı iş niteliğinde kabul edilmektedir.¹³

⁸ Hamdi Mollamahmutoğlu, Muhittin Astarlı, Ulaş Baysal, İş Hukuku, Güncellenmiş 7.Baskı, Lykeion Yayınları, s.213, "İşyerinde yürütülen asli ve yardımcı işler dışında iş alan bir işverenin, örneğin işyerinde bir ek inşaat yapılması veya bina onarımı, çatı onarımı, asansör bakım işini alan işverenin alt işveren olarak nitelendirilmesi mümkün değildir." Emine Tuncay Senyen Kaplan, Bireysel İş Hukuku, Yetkin Yayınları,13.Baskı, s.92

⁹ Y.22.HD.22.01.2018, E.2017/45868, K.2018/959

¹⁰ Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, Ercüment Özkaraca, İş Hukuku Dersleri, Beta Yayınevi Yenilenmiş 35. Bası, s.111, Y.9.HD.25.05.2022, E.2022/998, K.2022/6448

¹¹ Sarper Süzek, İş Hukuku, Yenilenmiş 21.Baskı, Beta Yayınları, s.167

¹² A.g.e, s.168

¹³ A.g.e, s113

Bir işin asıl iş mi yoksa yardımcı iş mi olduğu asıl işverenin faaliyet alanına göre değişir. Bu nedenle bu konunun her işyeri için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁴

Örneğin birçok işyeri bakımından yardımcı işe örnek olan temizlik işi, Yargıtay tarafından yurtlar bakımından asıl işin bir parçası olarak kabul edilmiştir.¹⁵

Yargıtay Hukuku Genel Kurulu tarafından, ham ve yarı mamul malzemelerin forkliftlerle işlenmek üzere diğer birimlere taşınması, depo alanlarında istiflenmesi ve depolanması işlerinin asıl işin teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektirmeyen bir parçası olduğu, bu işlemlerin asıl işin bölünmez bir parçası olup, bu işler gerçekleştirilmediğinde üretim sürecinin yürütülmesinin mümkün olmadığına karar verilmiştir.¹⁶ Dolayısıyla söz konusu işlerde asıl işveren alt işveren ilişkisi kurulamayacaktır.

Yargıtay, yine benzer bir olayda, tekel niteliğindeki posta dağıtım işini yapan PTT'nin tekel dışında kalan gönderilerin kabulü, nakli ve dağıtım işinin yardımcı iş olarak kabul edilemeyeceğine, ihale ile alt işverenlere verilen bu işin PTT'nin tekelindeki posta dağıtım gibi asıl iş olduğuna karar vermiştir.¹⁷

4. SONUÇ

Alt İşveren Yönetmeliği madde 3 üncü maddesinin g bendine göre, "yardımcı iş", işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber doğrudan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan iştir.

Bir işin yardımcı iş olup olmadığı hem işin niteliği hem de işyerinin veya işletmenin faaliyetiyle ilgili bir konudur. Temel ölçüt, işyeri veya işletmenin faaliyet alanının ne olduğudur. Yardımcı işlerin neler olduğu işyerinde görülen işin niteliğine göre değişir.

İşyerinde mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işler herhangi bir kısıtlama olmadan alt işverene verilebilir. Dolayısıyla yardımcı işlerin başka bir işverene gördürülmesi amacıyla asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulması mümkündür.

Yardımcı işlerin bölünerek alt işverene verilmesine de bir engel bulunmamaktadır.

Yardımcı işler bakımından önemli olan husus, söz konusu işlerin üretim organizasyonu içinde yer almamaları, asıl işe bağımlı olmaları ve bu nedenle asıl iş devam ettikçe ihtiyaç duyulan işlerden olmalarıdır.

¹⁴ A.g.e, s.168

¹⁵ Ömer Ekmekçi, Esra Yiğit, Bireysel İş Hukuku Dersleri, Onikilevha Yayınları, 1.Baskı, s.112

¹⁶ YHGK,23.03.2021T.,2016(7)9-1900 E...,2021/324 K.

¹⁷ Y.9 HD.14.05.2007,3132/14914, Ömer Ekmekçi, Esra Yiğit, Bireysel İş Hukuku Dersleri, Onikilevha Yayınları, 1.Baskı, s.110

Yardımcı işin alt işverene verilebilmesi için teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektirmesi gibi bir koşul da söz konusu değildir.

Yüksek Mahkeme kararlarına göre, yardımcı işin bir kısmının alt işverene verilmesi de mümkün olup, hizmet alımı yapılan yardımcı işte hem asıl işverenin hem de alt işveren işçisinin çalışması asıl işveren-alt işveren ilişkisinin geçerliliğine ortadan kaldırmaz.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK İŞ HUKUKU EKİBİ

isVerenim.com

